

Akcesi dži dherutnipe dhaj publikoskere
servisija baš repatririme ja
irame khedina ano Kosovoskoro Umal

BEST PRACTICES
for
ROMA INTEGRATION
in the Western Balkans

Autori: Adrian Zeqiri
Rodljarutno: Muhamet Arifi

Funded by the EU

Impresum
Maj 2013. godine

Autori:
Adrian Zekjiri

Rodljarutno:
Muhamet Arifi

Čhibiranibe:
Vaska Bajramovska-Mustafa

Dizajn:
comma | communications design

Palav inčaripe akale publikacijako šerutno si o ramosardo, pal o ramope akale studijako inčarda o projekto "Majlače buća palaj Rromani integracija" (ang. BPRI). Akava izveštaj inklisto palaj godava kaj e lovenca inčarda e Evropaći unija, ando jekhipe e BPRI projektosa savo bućarol e OEBS kancelarija palaj demokratikane institucije thaj manuškane orte (ang. ODIHR). Sajekh dičhipe, mothodipe jal gndipe ramome ande kaja publikacija naj importantno politika katar e Evropaći unija niti katar e OEBS Kancelarija palaj demokratikane institucije thaj manuškane orte.

Akcesi dži kherutnipe
thaj publikoskere
servisija baš
repatrirome ja
irame khedina ano
Kosovoskoro Umal

Autori: Adrian Zekjiri
Rodljarutno: Muhamet Arifi

Adrijan Zekjiri si egzekutivnikano direktori ano Europakoro centro baš minoritetengere puçiba (ECMP) Kosovo. Ov šurakergja te kerel buti e ECMP ano 2002 berš thaj sine angažirime baš o bajrovibe thaj inkuzija ko minoritetengere nijamija ano Kosovokoro anglilafi phandibaskoro procesi. Anglal te ovel kotor taro ECMP ano Kosovo, Adrijan kergja buti ke OBSE skiri misija ano Kosovo. Oleste isile MBA sertifikati taro Univerziteti ano Šefild, a diplomiringja ki anglikani filologija ano Univerziteti ki Priština. Tru jal barabarbutikeribe e lokalnikane Romencar, Aškaliencar thaj e Egipkjanengere organizaciejncar ko dizutnengoro sasoitnipe Adrijan bajrargja ano hor pendžaribe o hali thaj o zarurija akale khedinengere. Sar rezultati taro butikeribe akale khedinencar hulavdo ani Nacionalnikani strategija baš integracija e Romengiri, Aškaliengiri thaj Egipkjanengiri khedinenge (savi arakhelape pharipencar ani implementacija) ov identifikuingja o zaruri te moldikerelpe o istemalkeribe e politikengo baš kherutnipe thaj publikoskere servisija baš o reparirime ja irame manuša taro Romani, Aškaliengiri thaj Egipkjanengiri khedin. Ov pakjala kaj o rodljaribe si zaruri ki te pošukarkerelpe i digra tari integracija e reparirime ja irame manušengiri taro akala khedina thaj lengere zarurija,

Muhamet Arifi si jekh taro fundavutne thaj egzekutivnikano direktori ani BRO Balkaneskere Khameskere lulugja Kosovo (BKLK). Taro kana šurakergja te kerel butiano BKLK ano 2005 berš o Muhamet dengja arka te istemalkerenpe buteder taro 100 projektija, kolendar majbut benefiti istemalkergje o Roma, Aškalije thaj e Egipkjanengere khedina. Thaj ov sar Aškalija korkori taro avgo vas hošingja o problemija kolencar arakhenape akala khedina. Muhamet si hazri te činavenpe akala pharipa trujal turli projektija, advokasi ano centralnikano thaj lokalnikano nivelu, sar thaj vavera lokalnikane thaj maškardžijaneskere mehanizmija. Taro 2009 dži 2012 berš Muhamet prezentiringja i Aškaliengiri khedin ano Khedinakoro Konsultativnikano Konsili (KKK), so si mehanizmo teli ambrela taro Kosovokoro prezidenti. Ano akava vakti Muhamet legargja i bukjarni grupa baš e puçiba e Romengere, Aškaliengere thaj e Egipkjanengere khedinenge, thaj sine dženo ani tehnikani bukjarni grupa baš implementacija i Strategija. Muhamet jekha jekh agjaar sine aktivnikano involvirime sar eksperto ano hazrikeribe i Nacionalnikani strategija baš integracija e Romengi, Aškaliengiri thaj Egipkjanengiri khedin.

Fushë Kosovë/ Kosovoskoro Umal

O Rodljaribe sine istemalkerdo ano komune ko Fushë Kosovë/ Kosovoskoro Umal kova simantrikerelape e Priştinaja, šerutni diz ano Kosovoskoro centari, savi arakhelape ano purabdakšinalo kotor tari Priština. Fushë Kosovë/ Kosovoskoro Umal isi 11% taro etnikane Roma, Aškalije thaj Egipkjanengere khedina (paše 1% (436), Roma, 9%(3230)Aškalije, thaj 1% (282) Egipkjanija. O Hramovibe baš o džijani thaj kherutnipe kerdo ano 2011 ano Kosovo sikavgja kaj ano Fushë Kosovë/Kosovoskoro Umal genjelape ko sahnipe 34.827 manuša. Fushë Kosovë/Kosovoskoro Umal sine avgo komuna ano Kosovo savi dengja dumo baš Komunakoro Akciono plani baš integriribe baš o Rona, Aškalije thaj Egipkjanengere khedina sar rezultati taro angažmani taro lokalnikane dizutnengere organizacije.

Saikeribe

Kerdutno sakhedibe | 9

1. Anglovakeribe | 11

1.1. Rodljaribaskere resarina 12

2. Metodologija | 13

2.1. Preliminarno rodljaribe thaj khedibe evidentija 13

2.2. Rodljaribaskoro egzamplo 14

2.3. Kanuneskoro thaj politikano pervazi 16

3. Analiza baš o khedime evidentija ano umal | 23

3.1. Repatrijacijakoro procesi 23

3.2. Kherutnipe 24

3.3. Arkakere programe 27

3.4. Edukacija 31

3.5. Sastipe 32

3.6. Hramovibe ja Registriribe 33

3.7. Butikeribe 33

4. Phandina | 35

5. Rekomandacije | 37

6. REFERENCE | 39

ANEKSI 1 - PUČIBASKORO LIL | 41

Akronimija

KKK	Konsili baš konsultativnikane khedina
ECMP Kosovo	Europakoro centro baš minoritetengere pučiba Kosovo*
IOM	Internacionalnikani Organizacija baš Migracija
KKR	Komunakoro Komiteti baš Reintegracija
MEVT	Ministeriumi baš Edukacija, Vigjani thaj Tehnologija
KKKI	Komunakiri Kancelarija baš Khedina thaj Iranibe
RO	Reintegriribaskoro Ofiso
UNUKN	Uniime Nacijengoro Učo Komisioneri baš o Našutne
UNMAK	Uniime Nacijengiri Misija ano Kosovo
URA 2	Iranibaskoro proekti ('ura' nišankerela phurt ani Albanija)

Patrin taro tasvirija

Tasviri 1:	Evidentija taro repatririme, ja irame anketirime kherutne ano lengere bijande thana – 14
Tasviri 2:	Numero taro repatririme, ja irame familjengere džene ko sakova anketirime kherutnipe – 15
Tasviri 3:	Them kolatar si irame thaj so nišankerela o repatriribe – 15
Tasviri 4:	Procentii taro repatririme, ja irame familije adžikerde taro institucije ano aerodromi – 24
Tasviri 5:	Karana baš nanipe kher palo iranibe – 25
Tasviri 6:	Repatririme, ja irame kherutne kolenge si bahankerdo vakteskoro kherutnipe – 26
Tasviri 7:	Lungipe taro bahankerdo vakteskoro kherutnipe – 27
Tasviri 8:	Numero e repatririme, ja irame manušengoro kolen isi nesavo benefiti tari dendiarka – 28
Tasviri 9:	Vakteskoro lungipe taro habe thaj užaribaskiri arka – 28
Tasviri 10:	Čaljaribaskoro nivelu tari dendi arka – 29
Tasviri 11:	Institucija/organizacija savi registririnela e repatririme, ja irame familijen – 30
Tasviri 12:	Čalipe taro komunakoro ofisi baš o Khedina thaj iranutne – 31
Tasviri 13:	Lejbethan taro repatririme, ja irame familjengere čhave ano čhibjengere programe – 32
Tasviri 14:	Butikeribaskoro statusi – 33

* Akava nišani si bizo anglodikhibe o than thaj o statusi, thaj si ko jekha jekhipe e UNSCR 1244-99 thaj o ICJ gndipe baš I Kosovokiri deklaracija baš biathinalipe

Kerdutno sakhedibe

O kherutnipe thaj o publikoskere servisija ačhvena klidutne pučiba kolencar arakhenape o irame manuša ano Kosovo. O čelindžija tari reintegracija ovena pobilače e irame manušenge taro minoritetengere khedina. Akava raporti fokusirinelape ko hali e irame manušengoro taro Romane thaj Aškalijengere khedina ano Fushë Kosovë-Kosovoskoro Umal, komuna ano centralnikano Kosovo. Akaja studija fundirinelape upri kherutnengiri anketa kerdi maškar Mart thaj Aprili 2013, 18 kherutne familjencar taro akala minoritetengere khedina, thaj kerde intervjuja e komunakere oficijalnikane dženencar.

Akava rodljaribe sikavgja kaj buteder irame manuša taro Romane thaj Aškalijengere khedina nasine ano šajdipte te iranenpe ano ple darhiskere thana, buteder dživdinena ko khere taro lengere paše manuša, ja ano rentime thana radžakere dumodejbaja. Džikote pobut taro irame familije so sine anketirime leljarena takjaribaskere bukja, hajbe thaj užaribaskere bukja, ola esapikerina kaj o akanutne programe baš dejbe arka nane agjaar save so si lengere zarurija.

Trujal o kerde takatija te integririnepe o irame čhave ano sikljovne čhibjakare programencencar, o pharipa ačhona, hulavdo baš o terdo nakabulipe taro jerija. O bibukjarnipe ačhola sar pučibe kova anela čačutno pharipe, numa palem akava rodljaribe sikavgja načalutne takatija tari komunakiri rig ki te činavenpe o pučiba thaj nane organizirime treninzija sar so sine anglodikhlo e relevantno strategijaja thaj e legislativaja. I dokumentacija jekha jekh ačhola džandipastar bičhinavdo pharipe baš o irame manuša, hulavdo o registriribe. O rodljaribe indirirnela kaj isi tikno džandipe maškar o manuša kola so si irame baš o turli nijamija, dejbearka thaj baš o programe kolenge isilen nijamija.

1. ANGLOVAKERIBE

Ano paluno dešberšipe, ko Kosovo sine dikhle baro numero taro repatririme, ja irame manuša kola kerena asari upri milja irame familje thaj lengere čhave sakova berš¹. Akava si karana taro konflikti kova paše ekvaš taro lokalnikano džijani², legargja avri taro lengere thana, thaj ko direktno čhani asarikergja ko phandle lafija, ja kontraktija baš readmisija vasthramome tari Kosovoskiri rig taro 2008 berš. Alarmantno, i statistika e UNUKNeskiri sikavela bajrovibe o numero taro takatime repatriribe, ja manušengoro iranibe Kosovoskere Romane, Aškalijenge, Egipkjanenge thaj Srbikane darheja. Olengoro minoriteteskoro statusi džipherdo kergja bilačo o hali thaj o pharipe taro reintegriribe.

Ki te kerel zarurime kanuneskoro pervazi baš reintegriribe, ja iranibe baš akala khedina e Kosovoskiri Radža leljargja *Strategija baš reintegriribe e irame manušenge*, hazrikerdžija plani ano 2008 berš tari panel ekspertengiri rig legarde taro UNMIK. I *Strategija baš reintegriribe* džipherdo sine revidirime ano maj 2010 berš, taro kana sine ando telo pučibe o efekti tari lakiri implementacija, numa sar te si na saikerela sine hulavdo dikhibe baš e minoritetengere khedina. Trujal akava i *Strategija baš integriribe e Romenge, Aškalijenge thaj Egipkjanengere khedinenge ani Republika Kosovo* sine hazrikerdi ano dekemvri 2008 berš thaj ko saikeribe dengja takati te integririnelpo ko avutne eфта berš. Akaja thaj vavera kanuneskere činaviba sar so si o Konstitucionalni ko Kosovo, *Kanuni baš istemalkeribe e čhibjengoro* sar thaj o butikeribe taro Konsili baš konsultativnikane khedina (KKK) akcentiringja o barodžandipe taro arakhibe o manuškane nijamija sa e dizutnengere bizo dikhibe lengoro etnikano ja darhiskoro preperibe.

- 1 UNUKN, 2012 berš Statistkano dikhibe: ažuririmo ko agor taro septembro 2012 [pdf] Priština UNUKN e Msisijakere šerutneskoro ofisi. Šaj dikhelape ko: <[http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/\(httpDocuments\)/D108F6188A98652EC1257A9200494DE2/\\$file/Statistical+overview+September+2012.pdf](http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/(httpDocuments)/D108F6188A98652EC1257A9200494DE2/$file/Statistical+overview+September+2012.pdf)> [Reslo maj 2013].
- 2 "Dži agor e april masekosko 1999, paše 600.000 dživdutne ko Kosovo ule našle manuša; panda 400,000 si tahankerde ano andrunipe e Kosovoskoro", Migracijakere haberija, 1999 berš. Kosovosekere našle manuša [ki konecija] Šaj dikhelape ko: <http://migration.ucdavis.edu/mn/more.php?id=1801_0_4_0> [Reslo maj 2013].

Klidardo pučibe baš reintegracija e repatririme manuŝengiri ačhola ko umal taro kherutnipe thaj istemalkeribe e publikoskere servisija. Ano juni 2012 berš i regulativa 10/2012 khuvgja ano takati thaj resargja te arakhel nijamalo istemalkeribe e radžakere strategije baš intergriribe e manuŝengoro irame ano lengere thana. Maŝkar vavera činaviba, oj dela jekh dikhibe baš džovapjalipe taro Komunakoro komiteti baš reintegriribe (KKR) thaj e Reintegriribaskoro ofisi (RO)³. Džandipastar, i regulative anglodikhela efektivnikano resibe dži publikoskere servisija thaj turli benefiti e manuŝenge irame ko lengere thema ki te ovel saikerdo lengoro reintegriribe, ja palem lejbe than.

O nanipe kherutnipe thaj o resibe dži publikoskere servisija kerela negativno asari upri repatririme, ja irame khedinengiri reintegracija. Akaja studija si fokusirime ko pharipa tari reintegracija, adresirindoj o hulajbe maŝkar o politikano pervazi thaj o aktuelno hali. Čačutno, ikerdo reintegriribe si učo prioriteti baš o institucie ko Kosovo, thaj o komune kamela te den takati baš lungovakteskoro pozitivnikano iranibe thaj stabiliteti kova ka avel dejbaja arka ani umal taro kherutnipe thaj o resibe dži publikoskere servisija.

Akava raporti si struktuirimo ano panč kotora. O anglovakeribe saikerela o metodi istemalkerdo ko rodljaribe, kanuneskoro thaj politikano pervazi thaj o palunipe taro pučiba. O vaver kotor prezentirinela o khedime evidentija ani umal so vjavaharinelape e kherutnipaja, repatrijacijakoro procesi, sastipe, hramovibe ja registriribe thaj butikeribe. Ano palune duj kotora prezentirinenape o konkluzie ja phandina thaj o rekomandacije kola ikljona taro akava rodljaribe.

1.1. Rodljaribaskere resarina

Akava rodljaribe si resarinaja te del moldipe ko nivelu taro integriribe e repatririme ja irame khedinengoro ano Kosovoskoro Umal, pučibaja sar istemalkerenape o repatrijacijakere politike ani umal ko kherutnipe thaj o resibe dži paše publikoskere servisija. O rodljaribe si resarinaja te istemalkerel o kvantiteskere thaj kvalitetskere metodija ki te arakhel o čučipe maŝkar o nijamale standardija thaj o akanutno hali e repatririme khedinengoro, thaj jekja jekh te analizirinel o pharipa so na mukena te istemalkerenpe o kherutne thaj publikoskere servisija e manuŝendar irame ko lengere thana ko Kosovo. O evidentija taro akava rodljaribe ka istemalkerenpe ki te kerpenpe rekomandacije baš adava sar te ikljovelpe ko agor e problemencar thaj o terdutne čučipa maŝkar i politika thaj o lokalnikano implementiribe. Ponadarig, akava raporti si resarinaja te bajrarel o minsalipe baš adava so ikljola taro rodljaribe maŝkar o zarurime riga.

3 "KKR, Reintegriribaskoro ofiso thaj vavera institucie so lenathan ano procesi tari reintegracija si džovapijale baš dekretengoro istemalkeribe". I Regulatiba Num.10/2012 baš menadžiribe e Programaja, Kompetentna badanija, procedure thaj kriteriumija baš benefiti baš reintegracija e manuŝenge so si irame ano lengere thana, Maj 2012.

2. Metodologija

O rodljaribe saikerela kvantitetskoro thaj kvalitetskoro resibe. Hulavdo o pučibaskoro lil kergja soduj o kvantiteskere thaj kvalitetskete evidentija te phraven pučiba phandle e vjavahareja maškar o repatririme ja minoritetengoro statusi thaj o simantrikerdo resibe dži publikoskere servisija thaj o kherutnipe. O kerde intervjuja e Kosovoskere institucionar dena džipherdo kvantitetske thaj kvalitetskere evidentija.

2.1. Preliminarno rodljaribe thaj khedibe evidentija

I avguni faza sine upri funda taro ofiseskoro rodljaribe thaj dikhibe ko lilengoro saikeribe resarinaja te bajrarelpe poadarig haljovibe ko zarurime lokalnikane thaj maškardžijaneseke kanunija thaj politike, te bajararelpe hipotetikano pervazi phandle e repatrijacija thaj e resibaja dži publikoskere servisija, te identifikuenpe o zarurime riga kaske so vjavaharinelape akava, saikerindoj o ministeriumija thaj o institucie, thaj te identifikuenpe o hainga baš statistikane evidentija so si zaruri baš kvantitativnikano rodljaribe thaj o šajdutne pučiba ki te avelpe dži kvalitetskoro rodljaribe. Pali fizibiliteskiri studija o manuša irame ko lengere thana tari Romani thaj Aškalijengiri khedin ano Kosovoskoro Umal sine intervjuirime. O manuš so kergja o rodljaribe phergja o pučibaskoro lil ko vakti taro kerde intervjuja. O intervjuiribe sine kerdo ko vakti maškar mart thaj aprili 2013 e zarurime Kosovoskere institucionar thaj prezententija tari Komuna ko Kosovoskoro Umal⁴

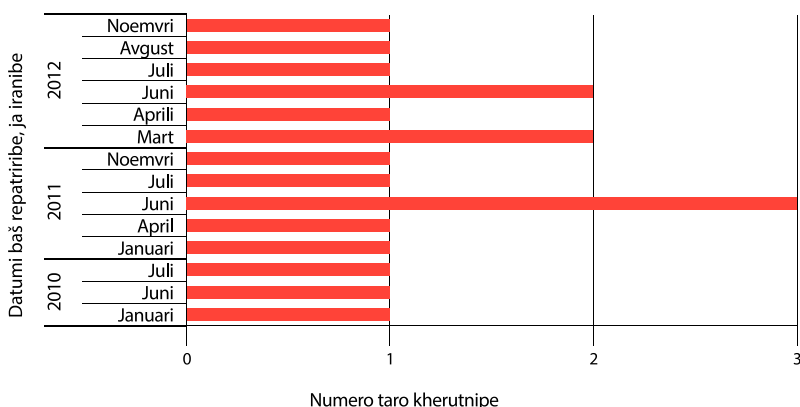
4 O intervjuja sine kerde ki Komuna Kosovoskoro Umal e: Halil Kerimi (KKKI edukacijakoro oficijalniano), Muharem beriša (KKKI barovibaskoro oficijalniano) thaj Hisen Slamniku (KKKI oficijalniano baš iranibe thaj dženo ko Komunakoro komiteti baš rešatiribe ano Kosovoskoro Umal).

2.2. Rodljaribaskoro egzamplo

Kosovoskoro Umal sine alusardo sar fokusi baš akava rodljaribe soske saikerela paše 11% Kosovoskere Roma, Aškalije thaj Egipkjanengiri populacija⁵. Akala etnikane grupe esapikerenape sar asareja telo riziko taro UNNKN⁶ Jekha jekh džando si te liparelpe kaj Kosovoskoro Umal sine i avgo komuna ano Kosovo so dengja dumo baš *Komunakere akcijakoro Plani baš integriribe e Romengere, Aškalijengere thaj e Egipkjanengere khedinengo* so si rezultati taro angažiribe e lokalnikane civilnikane sasoitne organizazijengoro.

O Rodljaribaskoro egzamplo sine istemalkerdo simantrikerde resursencar. O lokalnikano rodljarutno targetiringja adala kherutne so sine irame ano lenegre thana ani komuna, kola šaj sine lokheste te arakhenpe, sar thaj leljarde informacije taro biradžakere organizacie, dizutnengere organizacie thaj oficijalnikane džene tari komuna sar zurakerde alusarde so ka len than ko rodljaribe. O rodljaribe targetiringja e repatririme ja irame manušen kola irame sine ko Kosovo maškar 2010 thaj 2012 (dikh o Tasviri 1), thaj nijekh olendar na mukle o Kosovo ko dujto fori.

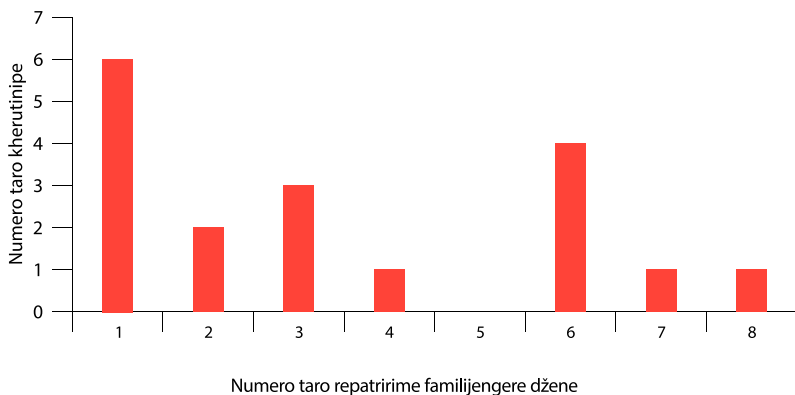
Tasviri 1: Evidentija taro repatririme ja irame anketirime kherutne

- 5 Kosovoskiri Agencija baš statistika, 2012. Hramovibe baš Kosovoskoro džijani thaj kherutnipe 2011, Finalna evidentija [pdf] Priština: Kosovoskiri agencija baš statistika. Šaj dikhelape ko: http://esk.rks-gov.net/rekos2011/repository/docs/QA_Raporti_ENG.pdf [Reslo Maj 2013].
- 6 Dikh UNUKN, 2009. Šajdutne dromutne ki te moldikerelpe e maškardžijaneskoro arakhibe O zarurija e individuenegere taro Kosovo [pdf] Priština: UNUKN Misijakere šefeskoro ofisi. Šaj te deikhelpe ko: <http://www.refworld.org/pdfid/4af842462.pdf> [Reslo Maj 2013]; thaj UNUKN, 2012 Statistikan o dikhibe: Ažuririmo ko agor taro septemvri 2012 [pdf] Priština: UNUKN Misijakere šefeskoro ofisi. Šaj te deikhelpe ko: [http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/\(httpDocuments\)/D108F6188A98652EC1257A9200494DE2/\\$file/Statistical+overview+September+2012.pdf](http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/(httpDocuments)/D108F6188A98652EC1257A9200494DE2/$file/Statistical+overview+September+2012.pdf) [Reslo Maj 2013].

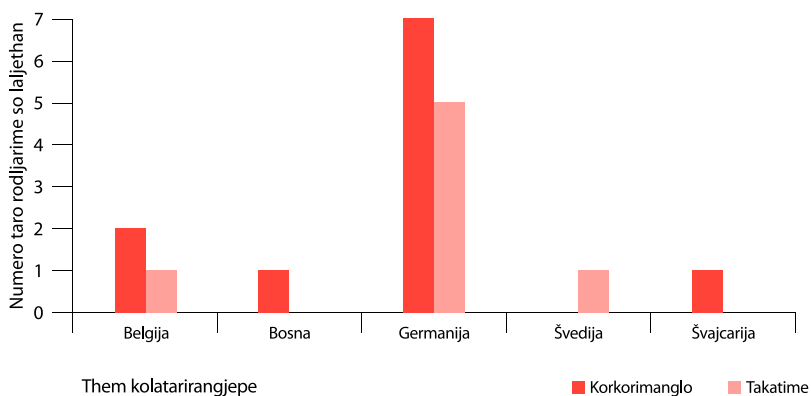
O rodljaribaskoro egzampli astargja ko sahnno 18 kherutnipa taro manuša so sine irame ano lengiri them, leljarindoj thaj 14 kherutnipa tari khedin e Aškaliengiri thaj štar kherutnipa tari Romani khedin. O prosekoskoro numero taro irame ko lenegere thana so sine astarde e anketiribaja sine 3.4 thaj miškinelape sine taro jekh dži ofto persone (dikh o Tasviri 2).

Tasviri 2: Numero taro repatririme, ja irame familijengere džene ko sakova ankterime kherutnipe

Sa o džene so sine anketirime taro repatririme Romane thaj Aškaliengere khedina ale taro Dakšinale Europakere thema, salde jekh familija koja irangjape tari Bosna thaj Hercegovina. Vakertuke ekvaš taro akala iraniba (efta) sine irame bizo lengoro mangipe ja takatime. (dikh o Tasviri 3).

Tasviri 3: Them kolatar si irame thaj so nišankerela o repatriribe

2.3. Kanuneskoro thaj politikano pervazi

O nijamija thaj o arakhibe anglodikhle e manuŝenge so iranenape napalal si legarde taro maŝkardžijanskere principija baŝ jekhipe thaj na diskriminacija o irame manuŝa kamela te istemalkeren jekha jekh nijamija sar sa o vavera dizutne. Trujal adava o Konsitucionalni ko Kosovo, o *Kanuni baŝ čhibjengoro istemalkeribe*, sar thaj o *Kanuni baŝ arakhibe thaj angledžajbe e khedinengo thaj lengere dženengoro ko Kosovo*, akcentirinena o džandipe taro arakhibe o manuŝikane nijamija baŝ sa o dizutne bizo dikhibe lengoro etnikano preperibe ja o darhi. O nijamija sa e javere thanakerde manuŝenge te iranenpe ko lengere khera ko arakhlo čhani thaj digniteti, o nijami baŝ zarurime kherutne ŝartija, thaj lengere malengoro iranibe si angigarde e internacionalnikane manuŝikane nijamengere standardencar thaj instrumentencar⁷. Akala standardija kerena i funda baŝ Kosovosekere politike baŝ iranibe thaj reintegriribe. E Kosovosekere institucije si dajatvaja te lokharen o bizidar thaj ikerdo iranibe e naŝle manuŝengo thaj okolengo avri taro lengere thana ano Kosovo.

I Strategija baŝ Integriribe e Romengo, Aŝkalijengo thaj Egiptjanengere Khedinenge ano Kosovo anglodikhela konkretnikane napija baŝ arka akale trine khedinenge, leljari doj thaj agjaar vakerde cath-up kursija baŝ o irame čhave thaj čhibjakerre klasija⁸.

I Strategija baŝ o Khedina thaj Iranibe (2009-2013) čhivela zoralo akcenti upri ekonomikano bajrovibe thaj stabiliteti baŝ nabuteder khedina, resarinaja te ŝajdikeralpe thaj te delpe takati baŝ ikerdo iranibe e avrijalthanakerde populacijenge.

I Revidirime Strategija baŝ Reintegriribe e Repatriirme ja irame Manuŝenge leljardi tari Republika Kosovo ano Maj 2010 thanakerela o politike thaj napija so kamela te leljarenpe ki te kerenpe ikerde čhinaviba baŝ repatriime ja irame manuŝa ko sa o riga tari reintegracija: ŝurakeribaja te delpe arka, dizutnengoro hramovibe ja registriribe, sastipe, edukacija, butikeribe, socijalnikano arakhibe, kherutnipe thaj maleskere pučiba. Adava kerela institucionalnikano pervazi baŝ menadžiribe o astaribe thaj reintegriribe e manuŝengoro so si irarme napalal thaj definirinena o rolje thaj o centralnikane thaj komunakere instituciengoro džovapijalipe trujal e reintegracijakoro procesi. Hulavdi sama delape baŝ o zarurija e nabutipaskere khedinenge thaj o dukhavde grupe. E Revidirime strategijakiri ŝerutni resarin si

7 Dikh sar missal ECMN Dženo 8 (Nijami te pakivkerelpe o privatnikano thaj familjakoro dživdipe), Dženo 14 (namukibe i diskriminacija), Dženo 1, Protokoli 1 (Nijami baŝ plesutnipe) thaj Dženo 2, Protokoli 4 (Tromalipe ko phiribe); thaj jekha jekh o Maŝkardžijaneskoro Pakti baŝ dizutne thaj politikane nijamija (MKDPN) Dženo 12 (4) (Nijami te iranenpe ki lengiri them). Dikh jekhajek "Principija baŝ Kherutnipe thaj iranibe o mali e naŝle manuŝengo thaj vaverte thanakerde persone" dende roŝalipaja taro UN teli komisija baŝ Promoviribe thaj arakhibe o Manuŝikane nijamija ko 11 Avgust 2005, E/CN. 4 Sub/2/2005/17.

8 *Strategija baŝ integriribe e Romengo, Aŝkalijengo thaj Egiptjane komunengoro ano Republika Kosovo* (2009-2015), dekemvri 2008.

te delpe dumo baš socio-ekonimikano reintegriribe e manuŝenge so si irame ko lenegere thana, trujal o čhani te lokharelpe lengoro resibe dži o ŝajdipe te arak-helpe buti thaj resibe dži socijalnikane ŝeme. Upri adava i revidirime Strategija anglodikhela registriribe ja evidentiribe ano sastipaskere institucije e manuŝen so si irame ano lengere thana thaj dejbe lenge sastipaskere karte. Bare džandipastar, i Strategija anglodikhela te tromalikerenpe taro pokinibe baš sastipaskere servisi-ja dži sahnno na integririnenape (athinela taro socijalnikano statusi)⁹.

I *Regulativa baš menadžiribe i Programa, ŝerutne badanija, procedure thaj kriteriumi-ja baš benefiti baš Reintegriribe e Repatririme manuŝenge* (Regulativa) zurakerela o kriteriumija baš reintegriribaskere programe thaj benefiti baš repatririme persone thaj si taro baro džandipe ki te arakhenpe e irame manuŝengere nijamija.

I Regulativa zurakerela o džovapijalipe ko ŝerutne badanija, sar thaj o nijamija thaj resle ŝajdipa e irame manuŝenge so vjavaharinenape baš lengoro avibe, kherutnipe, sastipe, dejbearka thaj butikeribe.

Avibe ano Kosovo

Aso i Regulativa, o repatririme ja irame manuŝa kamela te ovelen benefiti taro organizirime vorde taro than kote so resena dži ko than kote so kamela te džan¹⁰. E Reintegriribaskoro ofisi ko jekha jekhipe e astaribaskere ofiseja ano Priŝtinakoro mađkardžijaneskoro aerodromi si džovapijale baš organiziribe o astaribe e manuŝengoro ja lengoro leljaribe ko aerodromi thaj vavera simantrake nakhibaske-re thana. Palo resibe ano Kosovo e Reintegriribaskoro ofisi si džovapijalo te informirinel e repatririme ja irame manuŝen baš lengoro nijami te len than ano reintegriribaskere programe, thaj te arakhel lenge transporti dži destinacijakere thana¹¹.

Kherutnipe

I Regulativa dela ŝajdipe baš repatririme ja irame manuŝa te ovelen nijami (kana ka resen) baš vakteskoro garavibe ja ŝelteri dži eŝta dive¹². Trujal akava o irame manuŝa ŝaj te oven anglodikhle baš kherutnipe trujal o kurko baš rentibe ko vakti taro ŝov masek, ŝajdipaja te kontinuirinelpa panda ŝov masek¹³. Akava si ŝajdutno e familijenge kola si repatririme ja irame a kolende nanelen kher dživdipaske ja lengere plesutne khera, ja ačhile bizo kher ja dživdipaskoro than sebeci o kerdo zijani upri lengere khera sar karana taro anglalnekobor vakteskiri mare-

9 *Revidirime Strategija baš Reintegracija e Repatririme Manuŝenge*, Maj 2010, rig. 16.

10 *Regulativa Num. 10/2012 baš Menadžiribe ki Programa, ŝerutne badanija, Procedure thaj Kriteriumija baš Benefiti baš reintegracija e repatririme manuŝenge*, Dženo 15 (1.1).

11 *Ibid.*, Dženo 7.

12 *Ibid.*, Dženo 15 (1.2).

13 *Ibid.*, Dženo 15 (2.3).

ba ano Kosovo. Sakoja repatririme familija koja si leljardi sar familija kaske kame-
la te delpe vakteskoro kherutnipe automatikane si khuvdi ani šema baš kherutpe
thaj adava šov masek šajdipaja te ovelenge kontinuirime panda šove masekon-
ge¹⁴. Trujal akava i Regulativa anglodikhela šajdipe te nevokerenpe ja te tamiri-
nenpe lengere khera¹⁵.

Sastipe

E repatririme manušen isilen nijami baš sigutni medicinakiri arka džikobor kamela
lengere, palo lengoro resibe¹⁶. Upri funda e kriteriumengiri baš sigutne čipote o repa-
tririme manuša jekha jekh agjaar šaj te aven dži medicinakoro tretiribe thaj sasjari-
be palo lengoro resibe¹⁷. Medicinakiri arka šaj te delpe lengere ko vakti taro šov ma-
sek šajdipaja te kontinuirinelpa panda šov masek¹⁸. Palem, i medicinakiri arka si di-
so so genjelape ko kriteriumija baš šajdipe thaj nane buvleste garantirime.

Arkakere paketija

E Komunakoro komiteti baš reintegracija (KKR) si džovapijalo baš te identifikui-
nel o zarurija e repatririme manušengere ko pervazija taro komunakoro saikeri-
be, sar thaj baš dikhljaribe thaj anibe o dekretija baš apliciribe e manušengoro
kola si irame baš habe, užaribaskere bukja, garavibe ja šelteri/kherutnipe, medici-
nakiri arka, materijalnikani arka, mebeloskoro asistiribe thaj arka baš o jevend¹⁹.

I Regulativa garantirinela o nijami baš arkakoro paketi habeja thaj užaribaskoro
bukja so delape ko vakti taro šov masek²⁰ e repatririme familijenge ano pharo so-
cio ekonomikano hali thaj okolenge kaske si zaruri akaja arka, sar thaj e familijen-
ge kola leljarena nijami baš vakteskoro kherutnipe dži efta dive kola automatika-
ne šaj istemalkerena akava benefiti²¹. E habaskiri arka delape ko dženo, thaj ter-
gola fleksibiliteti džikobor si pučibe taro sastipaskere karane.

Jekhfara šajdipe baš mebeloskiri arka dži €2.000 (€1.000 baš jekdženo) si anglo-
dikhlo e repatririme manušenhge kaste nanelen kobor so kamela mebelo. O
harmonizirime marketi akale arkatar anglodikhela, sar misal, jek šudraribasko-
ro aparati, dži štar pobutresarinengere krevetora thaj jek kujnakoro vastathovi-
baske jekhe familijake²². Paše dži akava, i materijalnikani arka saikerela, ko misal,

14 Ibid., Dženo 16 (1.3).

15 Ibid., Dženo 15 (2.5).

16 Ibid., Dženo 15 (1.3) thaj (2.1).

17 Ibid., Dženo 15 (2.1).

18 Ibid., Dženo 16 (1.2.4).

19 Ibid., Dženo 6.

20 Ibid., Dženo 15 (2.1).

21 Ibid., Dženo 16 (1.1.1) thaj (1.1.2).

22 Ibid., Dženo 16 (1.7).

kjeba sakone manuŝeske thaj athinindoj taro familjakoro numero thaj hulavde zarurija e džuvljenge thaj o tikne čhave (j.v.užaribaskere uloške ja bebengere pherne)²³. Jevendeskiri arka si garantirime baš repatririme familije upri funda taro socio-ekonomikano hali thaj saikerelape taro 5 metrija kvadratsekere kašta tharibaske jekhe familijake²⁴.

Jekha jekh isi šajdipe baš agjaar vakerde ad hok, ja vakteskere asistencie kola ka denpe kana ka ovel zaruri, palo dendo moldipe taro relevantna komunakere ŝerutne, thaj trujal interakcija e relevantno subjektencar²⁵.

Edukacija

Sa o repatririme ja irame čhave isilen nijami baš edukacija thaj jekhajekh nijamija sar sa o vavera sikle ani Republika Kosovokoro edukacijakoro sistemi²⁶. I Regulativa anglodikhela kaj e čhibjakere kursija kamela te oven kerde baš repatririme čhave "resarinaja akala čhave te sikljoven lengiri dajakiri čhib thaj te resen o jekhajekh nivelo sar o vavera čhave taro sikljovne kolende ka kontinuirinen plo sikljovibe"²⁷. E Komunakoro Komiteti baš Reintegracija si džovapijalo ki te moldikerel o zarurija ki sakoja komuna baš džipherde čhibjakere kursija thaj te lokharrel o avibe dži edukacija. Thaj kana nanelen dokumentija o repatririme sikle šaj te džan ki sikljovni, šarteja so majsig te ikalen peske o zarurime dokumentija²⁸.

Butikeribe

I Regulativa dela šajdipe baš strukakere treninzija, arka baš arakhibe buti thaj arka baš proektengere hazrikeriba baš generiribe lovengoroanibe²⁹. Jekhajekh adava anglodikhela strukakere treninzija ja sikljoviba e repatririme manuŝenge kola pherena o fundavne ŝartija, thaj adala so si moldikerde kaj ka šaj te arakhen nesavo butikeribe tari rig e ŝerutne manuŝengiri trujal akala treninzija³⁰. I regulative anglodikhela kaj o KKR si džovapijalo ki te identifikuinel o šajdipa baš hazrikeribe asavke strukakere treninzija thaj baš resibe dži o kurko baš takati. Sa o repatririme ja irame manuŝa so pherena akala fundavne ŝartija thaj na istemlkere na nesavo vaver benefiti isiline nijami baš istemalkeribe akava proekti. O kandidatija kamela te den bizniseskoro plani jekha jekh e aplikacijaja thaj vavera zarurime dokumentija³¹.

23 Ibid., Aneksi 3.

24 Ibid., Dženo 16 (1.6.1).

25 Ibid., Dženo 16 (1.4).

26 Ibid., Dženo 16 (2).

27 Ibid., Dženo 15 (3.1).

28 Ibid., Dženo 16 (2).

29 Ibid., Dženo 15 (3.2)(3.3)(3.4).

30 Ibid., Dženo 16 (3.2).

31 Ibid., Dženo 16 (5).

2.4. Palunipe (bekraundi)

Aso UNUKNeskiri statistika, isine 18.445 irame manuša maškar Januari 2010 thaj Semptemvri 2012, manuša kolengoro darhi si taro Kosovo thaj adava taro sa o thema (astarindoj o korkorimanglo iranibe, arakakoro korkorimangle thaj takatime iranibe) taro butipaskoro thaj minoritetengiri populacija. Isine ko sahnipe 3.796 irame ano 2012 aso UNUKN, thaj o statistikane evidentija sikavena trendi (8.507 ano 2010 thaj 6.152 ano 2011). Ano palune berša. o thema kolende sine thanakerde majbaro numero manuša taro Kosovo sa majbut rodena lengoro iranibe ano Kosovo, thaj o takatime iraniba si jekha jekh bajrarde thaj astarena e manušen so preperena ko nabutipaskere khedinende, astarindoj o Roma, Aškalije thaj o Egipkjanija. Isine 434 takatime, ja namangle iraniba thaj 311 korkorimangle repatririba taro trinta phuvja (majbut tari Dakšinali Evropa) ano 2012 baš e Romenge, Aškalijenge thaj Egipkjaningiri khedinakere džene³².

Trujal o lungovakteskoro angažmani taro Kosovokere institucije thaj maškardžijaneskere akterija o repatririme manuša, hulavdo adala so preperena ko nabutipaskere khedina kontinuirngje te arakhenpe bare pharipencar ki lengiri reintegracija, baš adava so nanelen kher thaj baš o pučiba phandle e maleskere nijameja thaj pharipaja ano resibe dži fundavne servisija sar so si i edukacija, sastipaskoro arakhibe, socialnikani arka, butikeribe thaj ekonomikane šajdipa.

O pharipe phandle e avibaja dži kher thaj thanakeribe e manušenge irame palal ačhola thaj ponadarig šerutno pharipe baš ikerdo iranibe thaj reintegriribe. Ano buteder misalija, o šajdipa sine rumime ko vakti taro konflikti ja palem arakhenape bizokherutnipaja sebepi so lungo vakti sine avri tari them. O konflikti kergja baro numero te muken lengere khera, a ko asavko šarti lengere khera sine lele taro vavera manuša kola ale te dživdinen olende. Buteder *Roma, Aškalije thaj Egipkjanija* nanelen zarurime maleskiri dokumentacija³³. Džipherdo, baro problemi buteder irame manušenge taro Romane, Aškalijenge thaj Egipjanenegere khedina si adava so nadžanelape lengoro nijamalo statusi ko vjavahari e kherutnipaja, astarindoj thaj o pučiba phandle e phuvjakere sabijaklukoja thaj o nanipe registririme plesutnipe ko lengere malija³⁴.

O reintegriribe e irame čhavengoro ano Kosovokoro sistemi si panda jekh vaver pharipe hulavdo ko vjavahari e čhibjaja. Buteder irame čhave nanelen pendžaribe thaj džandipe i albanikani thaj srbikani čhip sar evidenti taro pobut beršengoro dživdipe avrijal tari them ja šaj nikana te na džan ki sikljovni, thaj ko

32 UNUKN, 2012 Statistkano dikhibe: ažuririmo ko agor taro septembro 2012 [pdf] Priština UNUKN e Misijakere šerutneskoro ofisi. Šaj dikhelape ko <[http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/\(httpDocuments\)/D108F6188A98652EC1257A9200494DE2/\\$file/Statistical+overview+September+2012.pdf](http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/(httpDocuments)/D108F6188A98652EC1257A9200494DE2/$file/Statistical+overview+September+2012.pdf)> [Reslo Maj 2013].

33 OBSE, 2011. *Implementacija e Akciono planeski ki Strategija baš Integracija e Romane Aškalijengi thaj Egipkjanengi khedin ano Kosovo*, Maj 2011 [pdf] Priština OBSEskiri Misija ano Kosovo. Šaj dikhelape ko <<http://www.osce.org/kosovo/77413>> [Reslo Maj 2013]. rig. 9.

34 Ibid, rig. 11.

kontinuiteti arakhena pe pharipaja ano klasija³⁵. Džikote dajakiri čhip e Romane khedinake si i romani, o irame romane familije hulavdo, mangena te sikljoventi ki srbikani ja čhibani čhip, so si panda jek pharipe ko avibe dži edukacija³⁶. E edukacijakoro hali baš o Roma, Aškalije thaj Egipkjanija ano Kosovo nišankerelape tikne vizitkeribaja thaj uči digra ikljovibe taro sikljovne, hulavdo o čhaja. O rodljaribe kerdo taro ECMP Kosovo ano Kosovskoro Umal sikavela na sar so kame-la monitoring ki statistika baš irame čhave thaj načaljardo hulavdo komunakoro budžeti resarime baš edukacija e iramengiri³⁷. Vavera problemija saikerena adaptiribe e sikljovibaskoro sistemi ano Kosovo thaj turli akademikane digre³⁸, sar thaj problemija ko keribe agjaar vakerde amalipa andre. Tergjona jekha jekh adarutne problemija ko ikalibe o zarurime dokumentija baš registriribe (sar misal, dokumenti baš bijanibe thaj diplomengoro angigaribe thaj sertifikatija ikalde taro vavera thema)³⁹.

O pharipa kolencar arakhenape o repatririme ja irame manuša ko avibe dži sastipaskoro arakhibe, majbut vjavaharinelape nanipaja plesutne dokumentija baš registriribe ano sastipaskere institucije, nasahni medicinakiri evidencija, relativno učo mol baš tretiribe thaj sikljovibe, sar thaj kišlo resibe dži sastipaskoro arakhibe ano rurarna thana⁴⁰.

O civilna dokumentija si baredžandipastar ki te istemalkerenpe o fundavne nijamija ano Kosovo, astarindoj thaj o nijami ki edukacija, sastipaskoro arakhibe thaj socijalnikane benefitija. O repatririme šaj te našaven ple dokumentija ja sertifikatija ano avrune thema thaj šaj te arakhenpe pharipencar ko leljaribe štembilime kopija palo lengoro iranibe. Bizi dizutnengoro registriribe nesave manuša šaj te arakhenpe pharipencar thaj nanelen ja palem isilen simantrikerdo resibe dži komunakere servisija, sastipaskoro arakhibe, edukacija, socijalnikane servisija, butikeribe thaj vavera šajdipa. Akava hali hulavdo anglodikhelape e Romenge, e Aškalijsenge thaj e Egipkjanenge numa so arakhenape džipherde pharipencar ko civilno registriribe so si karana taro nanipe dokumentija⁴¹.

35 ECMP Kosovo, 2012. *Fundavni studija: Edukacijakoro ingaribe e Romenge, Aškalijsenge thaj Egipkjanenge ano FushëKosovë/KosovskoroUmal*. [pdf] Šaj dikhelape ko: <http://www.ecmikosovo.org/images/pdf/Baseline_Study_ENG_for_print.pdf> [Reslo Maj 2013]. rig. 11.

36 Ibid, rig. 11.

37 Ibid, rig. 27.

38 Danskakoro Našlengoro Konsili, 2008 *Rekomandacija baš Iranibe thaj Reintegriribe baš nallejrade azileskere rodutne*. (pdf) Šaj dikhelape ko: <<http://www.refworld.org/pdfid/484022172.pdf>> [Reslo Ma 2013]. rig. 32.

39 OBSE, 2009. Implementacija e Strategijaki baš reintegracija e Repatririme manušengi ano Kosovskiri komuna, Noemvri 2009 [pdf] Priština OBSE skiri Misija ano Kosovo. Šaj dikhelape ko <<http://www.osce.org/kosovo/40180>> [Reslo Maj 2013]. rig. 8.

40 Ibid, rig. 8.

41 Ibid, rig. 9.

O Repatririme manuša ano Kosovo arakhenape čorole šajdipencar baš butike-
ribe thaj phare socio-ekonomikane šartija. O nanipe buti si hulavdo pharipe
baš o manuša irame, thaj o manuša so preperena ki Romani, Aškalijengiri thaj
Egipkjanengiri khedin si maškar adala kola si majbut phagerde nijamencar thaj
diskriminirime⁴². Numa palem, trujal i uči digra taro bibukjarnipe, akala khedi-
nengere džene ko majbut fori si pohari pokime thaj/ ja palem kerena naformal-
no buti.

42 Ibid, rig. 10.

3. Analiza baš o khedime evidentija ano umal

E Komunakoro Ofisi baš o Khedina thaj Iranibe (KKKI) ano Kosovoskoro Umal zurakerela kaj isine 168 notikerde repatririme manuša taro 2010 (sa o khedina)⁴³, kolendar 90 manuša sine taro Roma, Aškalije thaj Egipkjanengiri Khedin⁴⁴. I KKKI vakerela kaj nane čačutni data baza baš repatririme familijengoro numero ja kherutne; kothan taro akava arakhenape informacije tari KKKI rig baš jekhutne repatririme manuša.

3.1. Repatrijacijakoro procesi

Avibe ano Kosovo

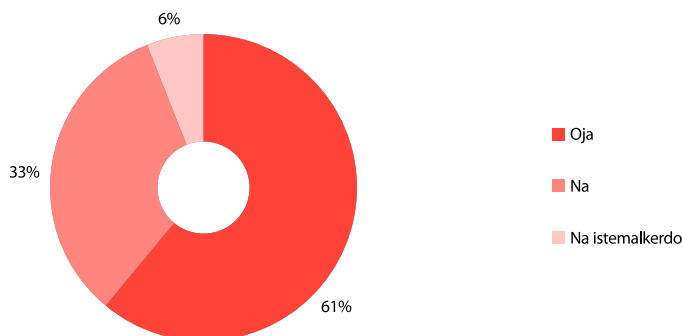
Bareder numero taro repatririme kherutne astarde akale rodjaribaja (61%) sine arakhle tari Kosovoskere instituciengiri rig ano aerodromi, numa 33 procentija na sine (Tasviri 4). Jekh rodjarutno participienti reslja vordaja tari Bosna thaj Hercegovina. Sarandu štar procentija (8 taro 18) taro repatririme manuša sine lenge dendi arka transporteja palo avibe ano Kosovo; duj olendar sine khedime taro familije ano aerodromi; a vavera resle vordaja. Aso KKKI, o nijamija e manušengere irame palal si havljarde salde trujal brošure thaj informacije kolende lena

43 Ibid.

44 Ibid.

palo lengoro resibe ano aerodromi⁴⁵. O KKKI jekha jekh agjaar kerela khereskere vizite⁴⁶. O informacije baš dejbe arka thaj o nijamija e irame manušengere kamela te oven hazrikerde ano aerodromi thaj te pherenpe formularija bičhalde dži KKKI jekhfara ko kurko ja sakova duj kurke⁴⁷ I KKKI jekha jekh kerela terenskere kherutne vizite e manušenge irame ja repatririme.

Tasviri 4: Procenti taro repatririme manuša so sine dodžarde taro institucije ano aerodromi

3.2. Kherutnipe

E kherutnipaskoro hali palo iranibe

Penjda procentija (50%) taro anketirime irame kherutne na iranena ano lengere bijande thana ano Kosovo, hulavdo nijekh taro Romane participantija. Numa so jekh familija irangja ano plo than kotar si lakere darhija ano Štime, akaja familija geli te dživdinel ano vaver than ko Kosovoskoro Umal salde jekh masek palo iranibe.

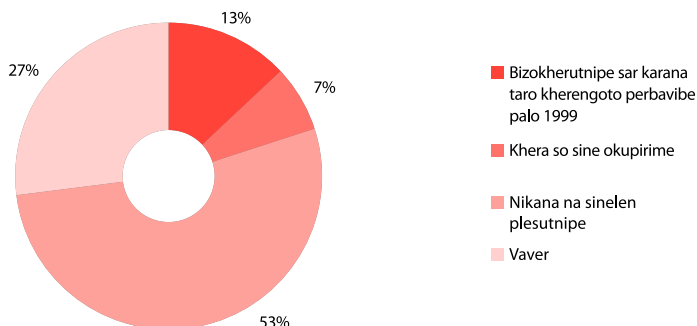
45 Intervju: Halil Čerimi (KKKI edukacijakoro oficijalniano), Muharem Beriša (KKKI bajrovibaskoro oficijalniano), thaj Hysen Slamniku (KKKI oficijalniano baš iranibe thaj dženo ano Komunakoro Komiteti baš Repatririme ano Kosovoskoro Umal).

46 Ibid.

47 Ibid.

Salde jekh taro repatririme manuša so sine anketirime sinele leskoro plesutno kher ja apartmani palo iranibe ano Kosovo. Majbut e manušendar nikana na sinelen lengoro plesutno mali, numa so ko jekh misal i familija bikingja plo plesutno mali. Biš procentija (20%) taro repatririme manuša našavgje lengere khera sar karana tari mareba, vavera trujal o peravibe palo-1999 ja okupacijaja (dikh o Tasviri 5).

Tasviri 5: Karani baš nanipe lengere plesutne khere palo iranibe

Terdutno thanakeribe ja akomodiribe thaj dejbedumo

Buteder taro repatririme manuša sine vakteskere dživdipaja teli kirija baš thanakeribe (Tasviri 6), numa sa panda⁴⁸ džovapidenje kaj lengere familije našti te pokinen i kirija. Sar te si akaja studija sikavgja kaj i Kosovokiri Radža subvencioniringja 100 procentija tari kirija baš 56 procentija anketirime repatririme manuša⁴⁹. Sa o anketirime repatririme familije kola so dživdinena sine ko rentime khera lele finansijakiri arka, numa okola so dživdinena sine ano lengere jerija na lele akaja arka, numa so hem ola sine dajatvime te pokinen kirija trujal o jakhdikhlo pharo finansijakoro hali. I KKKI zurakergja kaj o repatririme manuša so dživdinena ple jerijencar na lelje arka baš pokinibe i kirija⁵⁰. Aso KKKI baš Kosovokoro Umal, kherutnipe si anglodikhlo baš 16 irame familije. Taro 2010, 21 čipote lelje kherutnipe (šelteri) thaj finansijakiri arka ki te pokinen lengere kirije koja sine maškar €70 thaj €200 (athinindoj taro familijakoro dženalipe, lokacija thaj komforti)⁵¹.

48 100 procentija leljarindoj thaj okolen so dživdinena ano ple jerijengere khera.

49 Jekha jekh agjaar, ko misla baš duj taro repatririme manuša sine lengere pokinime i kirija thaj poangle, 100 procentija.

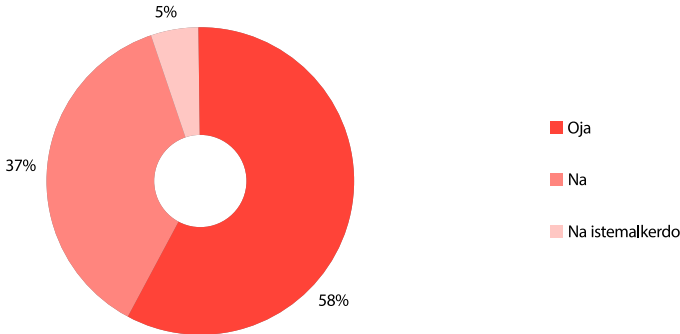
50 Ibid.

51 Ibid.

Vakteskiri kherutni programa

Penjdu-ofto procentija (58%) taro repatririme familije dengje džovapi kaj iste-malkerena benefiti taro Kosovoskere vakteskere kherutnipaskere programe (Tasviri 6).

Tasviri 6: Repatririme kherutnipa kolenge sine bahankerdo vakteskoro kherutnipe

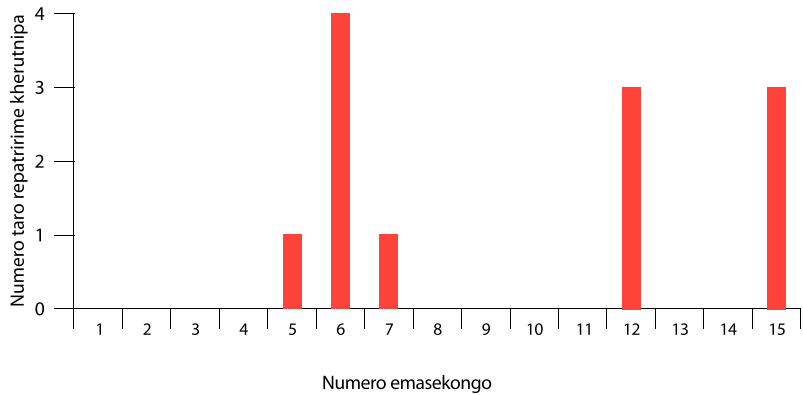

Salde baš jekh misal, vakteskoro kherutnipe sine bahankerdo baš majhari šove masekonge. Penjda procentija (50%) taro repatririme manuša sine lenge bahankerdo vakteskoro thanakeribe majhari jekhe beršeske, numa minimum šov masek si anglodikhlo e kanuneja (Tasviri 7). Aso I KKKI džikote e repatririme manušengoro kher si peravdo, thaj tamiribe nevo kher si muklo, o vakteskoro kherutnipe ka šaj te istemalkkerelpe džikote na agorkerela e neve khereskoro tamiribe⁵².

I digra tari minsa baš o vakteskere kherutnipaskere programe si but harni. Salde trin taro repatririme familije (16,6%) kola istemalkerena benefiti ja angleder šungje baš akaja programa. Trujal akava nijekh taro okola so na istemalkerena benefiti ja tari programa na šungje baši olate.

52 Ibid.

Tasviri 7: Lungipe taro bahankerdo vakteskoro kherutnipe

Khereskoro tamiribe thaj renoviribe

O Ministeriumi baš androne bukja si džovapijalo baš dejbe mukin ki te tamirinelpa kher ja te renovirinelpa. Misal baš khereskoro tamiribe ja renoviribe moldikerelape upri funda taro evidentija bašp kerdo zijani. O Kriteriumija saikerena ani peste kaj l familija kamela te ovela dokumentacija baš plesutnipe/ phuv registririme ano lako anav, ja ko anav dženesko tari paše familija⁵³. Akaja arka si prioriteto baš o familije ko than e jekhutne repatririme manušenge kola nane kvalifikuime baš asavki arka⁵⁴. Aso i KKKI, o Ministeriumi baš androne bukja muklja te tamirinelpa khera baš ofto familije, džikote baš šove familijenge na sine muklo. Duj taro mukle tami-riba si agorkerde thaj šov ka tamirinenpa akava berš. Ponadarig, KKKI muklja te renovirinenpa duj vavera khera so ka šurakerel akava berš⁵⁵.

3.3. Arkakere programe

E Komunakoro komiteti baš reintegriribe činavela baš dejbe arka ko habe, užaribe, vakteskoro kherutnipe, iljačija, mebelo thaj kašta takjaribaske thaj anela dezicije upri i funda e Regulativakiri num. 10/2012, dženo 14⁵⁶.

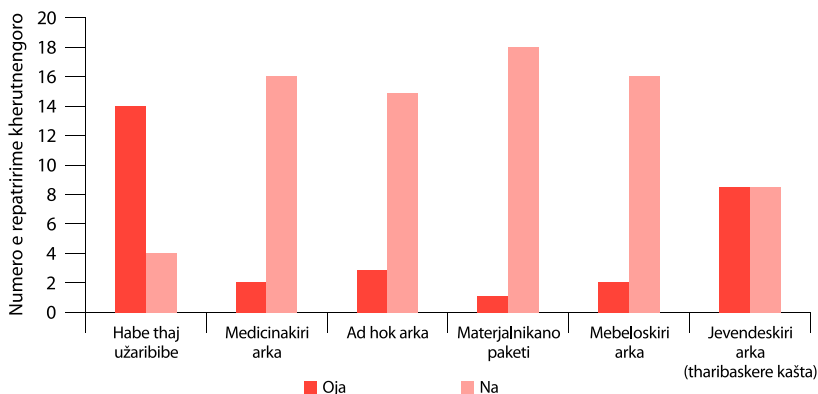
53 Intervju: Hysen Slamniku (KKKI oficijalnika baš iranibe thaj dženo ano Komunakoro Komiteti baš Repatriribe ano Kosovoskoro Umal).

54 Dži avdive nane nisavi arka mukli ko mislajia taro reparirime jekhutne manuša.

55 Intervju: Halil Čerimi (KKKI edukacijakoro oficijalnika), Muharem Beriša (KKKI bajrovibaskoro oficijalnika), thaj Hysen Slamniku (KKKI oficijalnika baš iranibe thaj dženo ano Komunakoro Komiteti baš Repatriribe ano Kosovoskoro Umal).

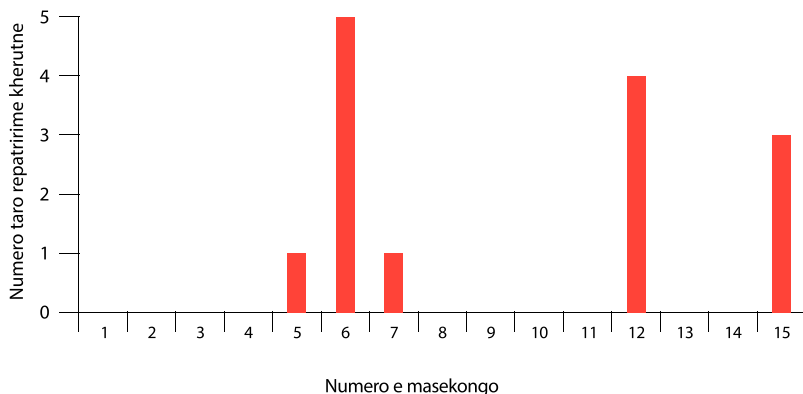
56 Ibid.

Tasviri 8: Numero e repatririme, ja irame manuŝengoro kolende isi nesavo benefiti tari dendiarka

Vakertuke sa o kherutnipa ani akaja studija vakergje kaj lena habe thaj użaribaskere bukja (dikh Tasviri 8), thaj ko jekhajekhipe e KKKI, 168 repatririme manuŝenge ano Kosovoskoro Umal dengjape arka ko habe thaj użaribaskere bukja. Maŝkar adava o programe baŝ dejbearka, habe thaj użaribaskere bukja lelja maj-ući digra baŝ satisfakcija ano akava rodljaribe. Salde ano jkeh misal o lungipe e arkakoro sine pohari taro ŝov masek, thaj 39 procentija lelje arka pobut taro jekh berŝ (dikh Tasviri 9). Vakertuke sa **o pučle participantija dengje komentari kaj mangena te pošukarkerelpe o habe thajje użaribaskiri arka**, thaj adava kaj mangena te trainel lungeder vakti.

Tasviri 9: Vakteskoro lungipe taro habe thaj użaribaskiri arka

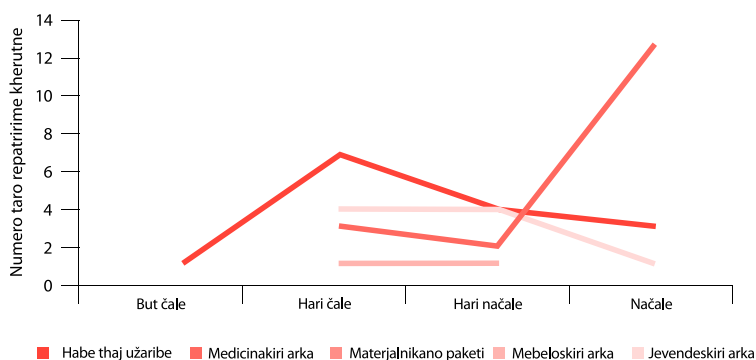

Penjda procentija taro pučle vakergje kaj lena Jevendeskiri arka. I KKKI vakergja kaj o familije so pherena o šartija lelje tharibaskere kašta pobut taro €200, salde jekhfar⁵⁷. I jevendeksiri arka leljargja čorolo satisfakcijakoro nivelo kova phirela maškar “džinekote načale” thaj “načale”. Akava šaj si karana taro fakti kaj 5 kvadrateskere metrija nane baro butipe dikhindoj kaj o kaš istemalkerelape takjaribaske thaj keribaske habe.

I studija sikavgja kaj salde duj taro anketirime lele mebeloskiri arka thaj i KKKI zurakergja kaj 16 aplikacije sine mukle, numa i arka sa panda našti te hulavelpe⁵⁸.

Maškar o anketirime, nekobor džene repatririme notiringje kaj ola lele prahoskirichidutni thaj thojbaskere makine sar thaj ad hok arka. Akaja studija indicirine-la kaj isi nanipe taro haljovibe o turli programme baš arkakoro dejbe, sar misal ad hok, materijalnikani, jevendeski thaj habaskiri programa. Kana sine pučle baš ad hok arka, duj taro repatririme manuša so preperena ki Romani khedin vakergje kaj ola sine vizitkerde taro germanijakoro televizijakoro kanali ZDF ((Zweites Deutsches Fernsehen) thaj tari Kosovoskiri radiotelevizija (RTK) Romani programa, ko than te leljaren džovapi baš i arka so lelje. Aso i KKKI o repatririme familije fundavno pučena baš o tikne traktorija, thaj nekobor manuša pučle baš o alatija ja bukja kolencar čhinenape kašta⁵⁹.

Tasviri 10: Čaljaribaskoro nivelo tari dendi arka

57 Ibid.
58 Ibid.
59 Ibid.

Rodibe arka

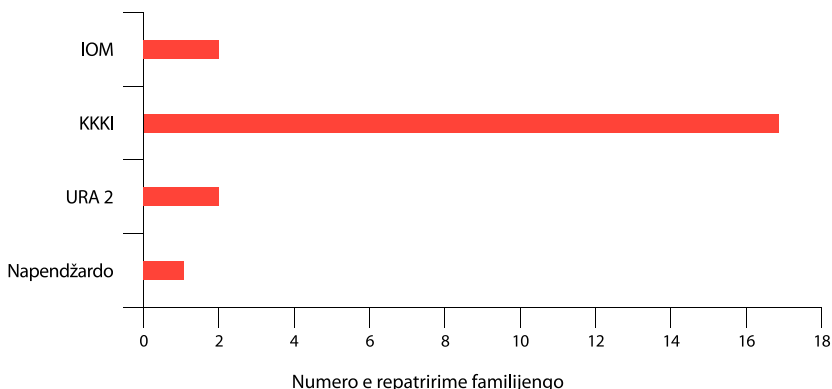
Sahno 77,8 procentija (14 taro 18) taro repatririme kherutnipa dengje rodibe dži o institucije e Kosovoskere baš lejbe arka- te renovirinen pe khera, te tamirinen nevo kher, generiribe loveanibaskoro procesi, ja dizutno registriribe. Štar (4) repatririme familije leljargje džovapi ko vakti taro trin masek, duj (2) familije ko vakti taro šov masek, thaj jekh (1) familija ko vakti taro efta masek. Sar te si, 38,9 procentija taro okola so dengje rodibe nikana na lelje džovapi taro institucije.

Institucijengiri arka

Sa o akteririme repatririme manuša (100%) sine registrime nesave institucijate ja organizacijate sar repatririme manuša ko vakti kana resle ano aerodromi. Sa o repatririme manuša dikhelape kaj sine registririme tari rig e KKKI, IOM thaj URA 2 kola si aktivna ki akaja umal. I KKKI si džovapijali baš dikhibe e repatririme familijengo dži lenogoro sahno reintegriribe⁶⁰. Palem, na tergjola phravdi definicija baš adava si nišankerela o lafi "sahno integriribe". I KKKI dengja džovapi kaj ko vakti kana nane phravdi definicija salde dikhelape i Regulativa⁶¹.

Prezententi tari KKKI jekha jekh agjaar vakergja kaj baš okola so nanelen mali, o dejbe arka thaj o monitoring agorkerela palo jekh bers⁶².

Tasviri 11: Institucija/organizacija savi registrinela e repatririme, ja irame familijen

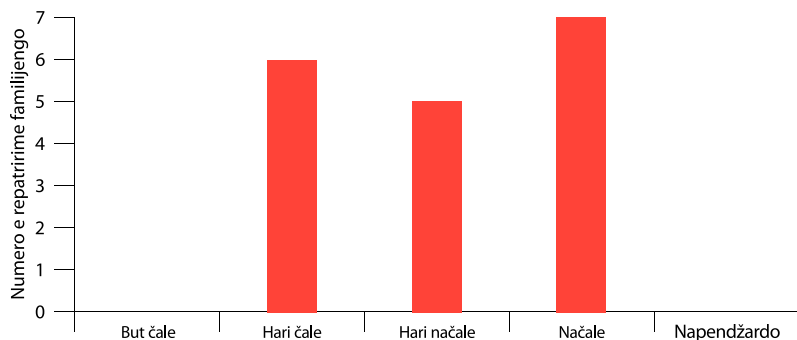
60 Regulativa num. 10/2012, Dženo 5 (1.7).

61 Intervju: Halil Čerimi (KKKI edukacijakoro oficijalnikan), Muharem Beriša (KKKI bajrovibaskoro oficijalnikan), thaj Hysen Slamniku (KKKI oficijalnikan baš iranibe thaj dženo ano Komunakoro Komiteti baš Repatriribe ano Kosovoskoro Umal).

62 Ibid.

Trujal o angigaribe tari KKKI o pendžaribe maškar o manuša so si irame palal tikni si i digra tari satisfakcija ja čalipe; 27,8 procentija si hari načale thaj 38,9 procentija si načale. Mazunibaske, o Komunakoro komiteti baš reintegracija (KKR) sine napendžardo baš sa o pučle astarde akale rodljaribaja, trujal i bari rolja ano arakhibe arka e repatrime manušenge⁶³. Palem džandlipastar sit e liparelpe kaj salde o KKR sine funkcionalnikano taro Juni 2012.

Tasviri 12: Čalipe taro komunakoro ofisi baš o Khedina thajiranutne

3.4. Edukacija

Efta taro anketirime familije so sine irame isinelen čhave ko fundavne sikljovnakere berša, palem, salde štar familije hramongje ple čhaven ani sikljovni kana irangjelen napalal. Ano trin taro akala čipote o čhave sine hramome ko vakti palo iranibe, džikote o vavera repatrime familije hramongje pe čhaven pogeči, popaše vakerdo resle ano Mart 2012, a hramongjelen ano Septemvri – šov masek pogeči palo resibe. Duj taro repatrime familije tari Aškaliengiri khedin vakergje kaj lengere čhave na sine hramome baš sikljovni, baš adava so na kerena lafi ki čhibani čhip, džikote jekh familija tari Romani khedin vakergja kaj olengere čhave na mangena te džan ki sikljovni.

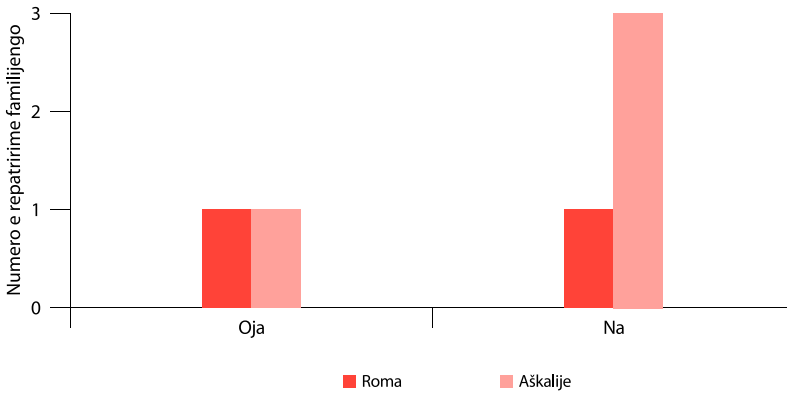
Džikote jekh familija so sine irame vakergja kaj hramonjepe ani sikljovni bizo nisavo problem ja arka, vavera familije vakergje kaj sine lenge dendi arka baš hramovibe taro Ministeriumi baš androne bukja, KKKI, MEVT, ko vjavahari baš angigaribe e sikljovngere dokumentija thaj o barabarbutikeribe e sikljovnaja. URA

63 Regulativa num. 10/2012, Dženo 6.

2 kergja zumavibe te del arka e repatririme Romane familjenge te hramonen pe çhaven; sar te si, o çhave na mangena sine te džan ani sikljovni.

Jekhe repatririme familjakere çhave vizitkergje çhibjakiri programa te sikljoven çhibane ani Selman Riza sikljovni jekhfir ko kurko. Vaver repatririme romani familija na vizitkergja numa savi çhibjakiri programa, numa so sinelenge bahankerdo çhibjakiri arka tari URA 2.

Tasviri 13: Lejbathan taro repatririme, ja irame takilijengere çhave ano çhibjengere programe

3.5. Sastipe

Trujal so trin repatririme kherutnipa havljargje sastipaskere problemija ani familija ola na leljargje nisavi arka taro institucije. Palem, ştar irame manuša notiringje hulavde zarurija ani familija, numa salde jekh leljargja arka taro Kosovoskere institucije. Salde panç repatririme manuša tari Aşkalijengiri khedin leljargje socijalnikani arka. Jekh repatririme manuş na lelja socijalnikani arka trujal o sastipaskere problemija thaj adava so sinele dženo ki familija hulavde zaruriencar. Socijalnikani arka sine istemalkerdi baş akala panç çipote sebepi so sinelen tikne çhave berşencar potele taro panç, thaj ko duj çipote na sine dendo kabulipe te kerelpe buti. Isi uçi digra taro načalipe tari medicinakiri arka so şaj te len o repatririme manuša (dikh Tasviri 10). Majčacutne adava si rezultati taro tikno numero repatririme manuša kola şaj sine te resen dži medicinakiri arka. Şov repatririme ja irame familije so sine astarde akale anketaja komentiringje kaj e sastipaskoro arakhibe thaj i medicinakiri arka kamela te buvljarelpe.

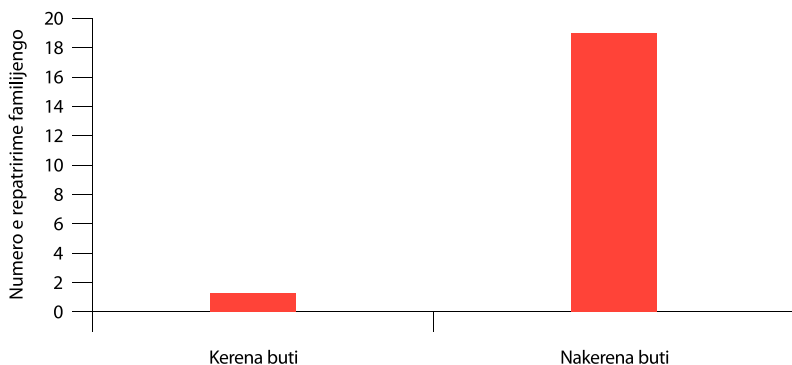
3.6. Hramovibe ja Registriribe

Ano sahnipe, ko duj repatririme familije astarde e anketiribaja sa o džene sine registririme. Ani jekh Romani familija štar čhave našti te oven hramome ja registririme baš adava so nane len matikano lil taro bijandipe. Ani vaver čipota romni jekhe repatririme manuškiri našti te hramonelpa baš adava so nanela sertifikati baš o bijandipe thaj themutnipe. O rodljaribe arakhlja salde jekh repatririme manuš kova leljargja arka ko registriribaskoro procesi (tari rig e KKKI).

3.7. Butikeribe

Salde jekh taro repatririme manuša astarde e anketiribaja, tari Aškalijengiri khedin, sine ki buti (korkori-bukjarno-bikinela khanja ano kurko), džikote sa o vavera sine bizibuti. Bareder numero taro rodlajrde participantija vakergje kaj mangena te dikhen o loveanibaskere generiribaskere proektija thaj o profesionalnikane bukjakere treninzija, ja sikljoviba. Trujal o činaviba tari relevantnikani strategija thaj regulative, i Komuna na organiziringja numa save hulavde sikljoviba ja treninzija ki te del arka baš repatririme manuša kola rodona buti⁶⁴. Palem, aso KKKI, relativno učo numero taro loveanibaskere generacijakere proektija (butedet taro €2.000) sine mukle maškar 2010 thaj 2012 berš, a salde štar sine naleljarde⁶⁵.

Tasviri 14: Butikeribaskoro statusi

64 Intervju: Hysen Sllamniku (KKKI oficijalniano baš iranibe thaj dženo ano Komunakoro Komiteti baš Repatriribe ano Kosovoskoro Umal).

65 Intervju: Halil Čerimi (KKKI edukacijakoro oficijalniano), Muharem Beriša (KKKI bajrovibaskoro oficijalniano), thaj Hysen Sllamniku (KKKI oficijalniano baš iranibe thaj dženo ano Komunakoro Komiteti baš Repatriribe ano Kosovoskoro Umal).

4. Phandina

Ekvaš taro repatririme ja irame džene tari Romani thaj Aškalijengiri khedin na sine ko šajdipe te iranenpe ano lengere thana kotar si lengoro darhi, ja palem džipherdo gele te dživdinen ano vavera thana palo harno vakti. Sar te si, o raporti phandela pozitivnikano kaj o iranutne sine dodžarde palo resibe thaj registriribe tari institucijengiri rig. Buteder manuša so sine irame arakhle vakteskiri solucija trujal lengere jerija so dživdinena ano Kosovo ja palem dživdinena ano rentime khera kolenge lena lovengiri arka tari Radža. Buteder taro ekvaš taro anketirime istemakerena benefiti taro vakteskoro kherutnipe dži efa dive, thaj pobut ano nesave čipote. Sar te si, isine phravdo nanipe tari minsa ki akaja šema.

Dikhelape kaj isi zaruri te kerelpe pošukar o hali ano sa o umala baš dejbe arka e manušenge so si irame, so sine vakerdo ko komentarija dende taro participantija kola sine intevjuirime. Isi uči digra načalipe taro arkakere programe anglodikhle baš o irame manuša, hulavdo ano vjavahari baš medicinakiri arka. O repatririme manuša raportiringje kaj nane sar so kamela te ovelenge arka arakhli turli programcar thaj kaj i arka kamela te ovel lungeder vakteske. Palem, baro numero taro anketirime so sine intevjuirime lena jevendeskiri arka (kašta takjaribaske) thaj paše sarine lena arka ko habe thaj užaribaskere bukja. Paše 75 procentija taro anketirime rodingje arka, thaj dikhelape relativnikano učo nivelu baš minsalipe kaj tergjona asavke arkakere programe thaj istemalkeribaskoro procesi. Palem, but misalija na leljargje nisavo džovapi ja baš o lejbe džovapi kamela sine buteder vakti, so nane šukar, soske akaja arka kerela arka upri o fundavne nijamija.

Niče taro akterija, leljarindoj o Ministeriumi baš andrune bukja, KKKI thaj MEVT dengje baš e repatririme familijenge arka ki te hramonen pe čhaven ano sikljovne palo iranibe thaj kergje lenge konekcija e sikljovencar. I čhip si hulavdo problem baš o repatririme čhave, numa i arka si lenge arakhli ano Kosovoskoro Umal.

Palem, šaj te ovel namangipe kotor taro familije so preprena ano akala khedina te vizitkeren o sikljovne.

O rodljaribe sikavgja buvlo načalipe maškar o manuša so sine irame ko vjavahari e sastiapskere arakhibaja thaj medicinakiri arka, hulavdo soske buteder taro manuša na istemalkerena akava benefiti, O kriteriumija baš šajdipe te istemalkerelpe arka simantrikerena o resibe dži arka, thaj Kosovo ko sahnipe arakhelape pharipaja ko arakhibe resursija ano sastpaskoro arakhibe.

O rodljaribe sikavgja kaj isi nanipe taro dokumentija thaj poadarig adava ačhola pharipe e manušenge so si repatririme. Numa so buteder manuša sine ko šajdipe te hramonenpe ja registririnenpe bizo nisave problemija. KKKI dengja arka salde ko jekh misal.

O bibukjarnipe phravdo ačhola kritikano pučibe baš repatririme manuša, hulavdo baš o Roma thaj e Aškalijengere khedina, soske sa o manuša so sine pučle sine bizu buti, salde jekh na. Akate na sine dende zarurime takatija ki te činavelpe o pharipe trujal arakhibe treninzija baš o manuša irame napalal, trujal o činaviba tari *Strategija baš o khedina thaj Iranibe thaj I Regiativa num.10/2012 baš menadžiribe e Programaja, šerutne badanija, procedure thaj kriteriumija baš benefiti baš Reintegriribe e Repatririme manušenge.*

Tergjola thaj čačutno nanipe džandipe tari rig e repatririme manušengi baš o nijamija thaj i arka kolate šaj te resen, so kamela te činavelpe. Jekha jekh agjaar, isi nanipe mins taro Komunakoro komiteti baš reintegriribe, thaj trujal i džandipastar rolja ko arakhibe arka baš o repatririme manuša.

5. Rekomandacije

O terdutne arkakere paketija kamela te revidirinenpe thaj te moldikerelpe phe-rena ola ja napherena o zarurija e repatririme manušengere so preperena ki Romani, Aškalijengiri thaj Egipkjanengiri khedin. Ola, jekha jekh agjaar kamela te moldikerenpe ko vjavahri baš jekipe maškar džuvlja thaj čhave.

O akanutne informativnikane materijalija anglodikhle baš o irame manuša kamela te oven revidirime. O multičhibjakere lokho istemalkeribaskere informativnikane brošure kamela te kernepe ki haljovibaskiri čhib thaj te saikeren informacije baš o institucije, nijamija thaj o administrativnikane procedure. I brošura kamela te ovel lokhi arakhibaske baš sa o irame manuša anglal ja so šaj posig palo lengoro iranibe ano Kosovo.

O nijamale činaviba ano vjavahari e manušengere nijamencar kamela te oven haljovutne thaj ano holistikano čhani te našelpe o nasiguriteti thaj te ovel phravdo džandlo kaj o irame manuša džanena pe nijamija. Tergjola zaruri te delpe džovapi sar misal sar i “sahni integracija” kamela te ovel definirime.

E Komunakoro komiteti baš reintegracija kamela te arakhel pobut tereneskere šajdipa ki te avelpe dži višvanibe kaj o irame manuša, hulavdo o nabutipaskere khedina si minsale baši lengiri rolja ano iranibaskoro procesi.

I Komuna ano Kosovokoro Umal kamela te organizirinel strukakere treninzija ja sikljoviba (STS) sar prioriteti e irame manušenge. Asavke treninzija ka delen arka te bajraren ple šajdipa baš arakhibe buti.

O šajdipa taro loveanibaskere generiribaskoro proekti rodela te pošukarkerelpe o reklamiribe, sar thaj o informacie hulavdo baš istemalkeribe o procesi thaj o kriteriumija, kamela te ovel phravdo thaj lokho resibaske e manušenge taro Romane thaj Aškalijengere khedina.

I Komuna Kosovoskoro Umal kamela te višvankerel kaj o rodiba e irame manušengere baš dejbe arka ka oven ko vakti dikhle thaj sakana ka delpe lenge džovapi.

O Romane thaj aškalijengere khedina kamela te roden te oven pobut paše e komunaja ki te višvankerelpe lenge arka koja ka ovel sar so kamela thaj aso o zaru-rija e irame manušengere so preperena ko lengere khedina.

6. REFERENCE

Danskakoro konsili baš o naše manuša, 2008. *Rekomandacija baš Iranibe thaj reintegriribe e naleljarde azileskere rodutnenge: Sikavde drabariba taro Iranibe ko Kosovo* [pdf] Šaj dikhelape ko: <<http://www.refworld.org/pdfid/484022172.pdf>> (Reslo Maj 2013).

ECMP Kosovo, 2012. *Fundavni studija: Edukacijakoro ingaribe baš o Roma, Aškaliye thaj Egipkjanengere khedina ano Kosovokoro Imal, Komuna* [pdf] Šaj dikhelape ko: <http://www.ecmikosovo.org/images/pdf/Baseline_Study_ENG_for_print.pdf> [Reslo Maj 2013].

Migracijakere Nevipa, 1999. *Kosovokere naše manuša* [anilinija] Šaj dikhelape ko: <http://migration.ucdavis.edu/mn/more.php?id=1801_0_4_0> [Reslo Maj 2013].

Kosovokiri Agencija baš Statistika, 2012. *Kosovokiri Populacija and Kherengoro hramovibe 2011, Agorutne Rezultatija* [pdf] Priština: Kosovokiri Agencija baš Statistika. Šaj dikhelape ko: <http://esk.rks-gov.net/rekos2011/repository/docs/QA_Raporti_ENG.pdf> [Reslo Maj 2013].

OSCE, 2009. *Impementacija i Strategija baš Reintegracija e Repatririme manušengi ano Kosovokere Komune, Novembro 2009.* [pdf] Priština: OSCE Misija ano Kosovo. Šaj dikhelape ko: <<http://www.osce.org/kosovo/40180>> [Reslo Maj 2013].

OSCE, 2011. *Implementacija e Akciono planeski tari Strategija baš Integracija e Romengi, Aškaliyengi thaj Egipkjanengiri khedina ano Kosovo, Maj 2011.* [pdf] Priština: OSCE Misija ano Kosovo. Šaj dikhelape ko: <<http://www.osce.org/kosovo/77413>> [Reslo Maj 2013].

UNUKN, 2012. *Statistikano dikhibe: Ažuririme ano agor taro Septemvri 2012.* [pdf] Priština: UNUKN Ofisi taro šefi e misijakoro. Šaj dikhelape ko: <[http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/\(httpDocuments\)/D108F6188A98652EC1257A9200494DE2/\\$file/Statistical+overview+September+2012.pdf](http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/(httpDocuments)/D108F6188A98652EC1257A9200494DE2/$file/Statistical+overview+September+2012.pdf)> [Reslo Maj 2013].

UNUKN, 2009. *Šajdipe thaj sar te moldikerelpe o Maškardžijaneskoro arakhibe thaj zarurija e jekhutne manušenge taro Kosovo.*[pdf] Priština: UNUKN Šefeskere Misijakoro ofisi. Šaj dikhelape ko: <<http://www.refworld.org/pdfid/4af842462.pdf>> [Reslo Maj 2013].

Legislacija thaj politika

Regulativa Num. 10/2012 taro Mendžiribe e Programake, šerutne badanija, procedu-re thaj kriteriumija baš benefiti baš reintegriribe e irame manušengo, dženo 15 (1.1).

Revidirime Strategija baš reintegriribe e repatririme manušengo, maj 2010.

Strategija baš Integriribe e Romengo, Aškaliyengo thaj Egipkjanenge Khedina ani Republika Kosovo (2009–2015), dekemvri 2008.

Intervju e komunakere oficijalnikane dženencar

O Intervjua sine kerde ani Komuna Kosovoskoro Umal e:

- Halil Čerimi (KKKI edukacijakoro oficijalnikano)
- Muharem Beriša (KKKI bajrovibaskoro oficijalnikano)
- Hysen Slamniku (KKKI oficijalnikano baš iranibe thaj dženo ano Komunakoro Komiteti baš Repatriribe ano Kosovoskoro Umal).

ANEKSI 1 - PUČIBASKORO LIL

Pučibaskoro lil: (Anav) _____ **Irame tari: (Them)** _____

Akava pučibaskoro lil ka del arka te pherenpe o čučipa maškar e kanuneskere standardija thaj o akanutno hali ano vjavahari e resibaja dži o kherutnipe thaj e publikoskere servisija baš o repatririme familije.

1. Generalna informacije

1.1 Etnikano preperibe: _____

1.2 Datumi kana si irame ja repatririme: _____

1.3 Džene e repatririme familijakere?

1.3.1 Daj	Oja/Na
1.3.2 Dat	Oja/Na
1.3.3 Čhave	Oja/Na
1.3.4 Vavera džene ani familija Berša e familijakere dženge: _____	Oja/Na

1.4 So nišankerela o repatriribe?

1.4.1 Korkori manglo	Oja/Na
1.4.2 Takatime	Oja/Na
1.5.1 Mukibe o Kosovo dujto fori?	Oja/Na
1.5.2 Ako si oja, berš e avgo iranibasko: _____	

2. Kherutnipe

2.1 Irangjan li tut ko than kote so si to darhi? Oja/Na

2.2 Koga irangjan tut, sine li tut plesutno apartmani ja kher? Oja/Na

2.3 Te na, sijan li bizokher soske to kher sine peravdo palo 1999, sine okupirime, ja tari vaver karana? Oja/Na

2.4 Kote dživdineja akana?

2.4.1 ko tlo plesutnipe

2.4.2 ke te jerijengoro kher

2.4.3 ano rentime kher

2.5 Te dživdineja ano rentime kher, isi li tut finnsijakoro šajdipe te pokine baš o rentibe? Oja/Na

2.6 Pokinela li I them disavow kotor tari kirija? Oja/Na

2.7 Te si oja, kova procenti pokinela I them? _____

2.8 Kana sijan sine irame sine li tuke bahankerdo vakteskoro kherutnipe? Oja/Na

2.9 Te si oja, kobor sine o lungipe? _____

2.10 Sijen li sine minsale kaj asavke vakteskere kherutnipa šaj te istemakeren? Oja/Na

2.11 Džikobor sijan sine kvalifikuime baš vakteskoro kherutnipe sine li tuke bahankerdo te le than ano khereskere šeme paloadava? Oja/Na

2.12 Te si oja, baš kova vakti? _____

2.13 Džikobor si oja, sine li tuke ko kontinuiribaskoro periodi bahankerdo te le than ano khereseke šeme? Oja/Na

3. Repatriacijakoro procesi

3.1 Hošinena li kaj leljargjen kobar so kamela dumodejbe tari them ko vakti taro reptarijacijakoro procesi ano vjavahari e...

3.2 Adžikergje tumen ano aerodrome khonik taro institucije airport? Oja/Na

3.3 Te si oja, dengje li tumen arka transporteja dži lokacija kote so džana sine? Oja/Na

3.4 Sine li tumenge dendo habe thaj užaribaskere bukja: Oja/Na

3.5 Te si oja, kobar vakti? _____

3.6 Kobar sijen čale e arakhibaja, ja šeltereja/kherutnipaja:

But čalo/pohari čalo/pohari načalo/načalo

3.7 Kobar sijen čale taro dende habaske thaj užaribaskere bukja:

But čalo/pohari čalo/pohari načalo/načalo

3.8 Sine li tumenge arakhli medicinakiri arka: Oja/Na

3.9 Kobar sijen čale tari arakhli medicinakiri arka:

But čalo/pohari čalo/pohari načalo/načalo

3.10 Sine li tumenge džipherdo (ad hok) arka so kamela sine tumenge? Te si oja, so?

(Vavera organizacije thaj savi arka?)

Oja/Na

3.10.1 Kobor sijen čale taro materijalnikane paketija?

But čalo/pohari čalo/pohari načalo/načalo

3.10.2 Kobor sijen čale taro paketi mebeloskiri arka?

But čalo/pohari čalo/pohari načalo/načalo

3.10.3 Kobor sijen čale taro paketi jevendeskiri arka (kašta tharibaske)?

But čalo/pohari čalo/pohari načalo/načalo

3.10.4 Vaver? So?:

But čalo/pohari čalo/pohari načalo/načalo

3.11 Sijen li sine hramome numa save institucijatar ja organizacijatar sar repatririme manuš avri taro registriribe ano aerodromi?

Oja/Na

3.12 Te si oja, džaneja li kastar? _____

3.13 Phergjen li numa savo rodibe dži Kosovskere institucije (arka baš renoviribe ja tamiribe kher, lovenaibaskere generiribaskoro procesi, dizutnengoro registriribe)?

Oja/Na

3.14 Te si oja, kobor vakti adžikergjen baš džovapi taro institucije?

1 kurko/1 masek/2masek/3masek/6masek/vaver/nikana na alo tuke džovapi

3.15 Azirikeraja tumen den tumaro čalipaskoro nivelu taro akala institucije:

3.15.1 Komunakoro ofisi baš Khedina thaj Iraniba

3.15.2 Komunakoro Komiteti baš Reintegracija

But čalo/pohari čalo/pohari načalo/načalo

4. Edukacija

- 4.1 Isili tumen čhave ko fundavne sikljovnakere berša? Oja/Na
- 4.2 Si li hramome ani sikljovni palo iranibe? Oja/Na
- 4.3 Te si oja, kana? _____
- 4.4 Te si na, soske? _____
- 4.5 Dengja li tumen khonik arka ani registracija? _____
- 4.6 Te si oja, koj thaj sar? _____
- 4.7 Te si na, soske? _____
- 4.8 Lelje li tumare čhave nesavi čhibjakiri dumodejbaskiri programa? Oja/Na

5. Sastipe

- 5.1 Isi li nekas tari familija sastipaskere problemija: Oja/Na
- 5.2 Te isi, dengje li tumen o institucije nesavi arka? Oja/Na
- 5.3 Isi li tumen ani familija dženo hulavde zaruriencar? Oja/Na
- 5.4 Te isi dengje li tumen o institucije nesavi arka? Oja/Na
- 5.5 Lena li socijalnikani arka? Oja/Na
- 5.6 Te si oja, soske? _____

6. Registriribe

6.1 Sijen li registririme ja hramome (dizutni registracija)? (Sa o džene) Oja/Na

6.2 Te sijen leljen li arka baš registriribe ? Oja/Na

6.3 Te na sijen registririme, soske? _____

7. Butikeribe

7.1 Kerena li buti? Oja/Na

7.2 Te kerena, so, kote?

Privatnikano/publikoskiri umal /korkori-bukjarno/vaver...

8. Agorutne pučiba

8.1 Kola umala taro arkakoro dejbe kamela te pošukarkerenpe thaj te buvljarenpe?_____

8.2 Save vavera arkakere čhanija kamela te oven arakhle tari themakere instuticijengiri rig?_____

8.3 Kola vavera umala kamela te oven astarde?_____

